

Znaczenie podejścia ekosystemowego i usług ekosystemowych w morskim planowaniu przestrzennym

Maciej Nyka
Zakład Prawa Ochrony Środowiska
WPIA
UG

Ustawa o obszarach morskich RP

Art. 37a) Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej oraz minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw: środowiska, gospodarki wodnej, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rolnictwa, rybołówstwa, transportu, wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej przyjmuje, w drodze rozporządzenia, plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, uwzględniając rozstrzygnięcia określone w ust. 2 oraz wydane ważne pozwolenia, o których mowa w art. 23 ust. 1, art. 26 ust. 1, i uzgodnienie, o którym mowa w art. 27 ust. 1. 2.

Plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, zwane dalej „planami”, rozstrzygają o:

- 1) przeznaczeniu, w tym funkcjach podstawowych, obszarów morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- 2) zakazach lub ograniczeniach korzystania z obszarów, o których mowa w pkt 1, z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody;
- 3) rozmieszczeniu inwestycji celu publicznego;
- 4) kierunkach rozwoju transportu i infrastruktury technicznej;
- 5) obszarach i warunkach: a) ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego, b) uprawiania rybołówstwa i akwakultury, c) pozyskiwania energii odnawialnej, d) poszukiwania, rozpoznawania złóż kopalin oraz wydobywania kopalin ze złóż.

Trwałość planu zagospodarowania przestrzennego wód morskich

Art. 37i

1. Plan podlega okresowej ocenie, co najmniej raz na 10 lat.

Art. 37b Projekt planu sporządza właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego, stosując **podejście ekosystemowe** oraz mając na względzie:

- 1) wsparcie zrównoważonego rozwoju w sektorze morskim z uwzględnieniem aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym poprawy stanu środowiska i odporności na zmiany klimatu;
- 2) obronność i bezpieczeństwo państwa;
- 3) koordynację działań odpowiednich podmiotów i sposobów wykorzystania morza.

Art. 37b ustawy o obszarach morskich RP

1a. Podejście ekosystemowe, [...] oznacza, że w zarządzaniu działalnością człowieka spełnione zostaną łącznie następujące warunki:

- 1) wpływ na ekosystem planowanej działalności człowieka będzie utrzymywany na poziomie umożliwiającym osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu ekologicznego środowiska;
- 2) zostanie zachowana zarówno zdolność do prawidłowego funkcjonowania ekosystemu, jak i odporność na zmiany środowiskowe, powstałe w wyniku działalności człowieka;
- 3) zostanie umożliwione jednoczesne, trwałe i zrównoważone użytkowanie zasobów i usług ekosystemowych przez obecne i przyszłe pokolenia

Pojęcie usług ekosystemowych

Usługi ekosystemów - „dobra środowiskowe (np. żywność) i usługi (np. asymilacja odpadów), które są korzyściami, jakie ludzkość czerpie bezpośrednio lub pośrednio z funkcjonowania ekosystemów”. (Costanza et. all 1997)

Usługi środowiska są istotną składową kapitału natury. Pod tym pojęciem rozumie się walory, siły i procesy przyrodnicze, a także efekty ich istnienia i funkcjonowania, dostarczające pozamaterialnych „wartości” niezbędnych do życia i rozwoju ludzkości oraz przyczyniające się do przebiegu gospodarczych procesów wytwórczych, ale fizycznie w tych procesach nieuczestniczące. Usługi środowiska stanowią więc ważny element procesu gospodarowania na każdym poziomie jego organizacji. Autor wyróżnia dwie perspektywy analizy usług środowiska: biologiczno-ekologiczną i społeczno-gospodarczą (Poskrobko 2010)

Podójście ekosystemowe a usługi ekosystemowe

(Bałtycki Plan Działań 2007)

Podójście ekosystemowe opiera się na zintegrowanym zarządzaniu wszelką aktywnością ludzką wpływającą na środowisko morskie i opierając się na najlepszej dostępnej wiedzy naukowej odnośnie ekosystemów i ich dynamiki, identyfikuje i prowadzi do działań mających na celu poprawę zdrowia ekosystemu morskiego **poprzez wspieranie zrównoważonego korzystania z dóbr i usług ekosystemowych**

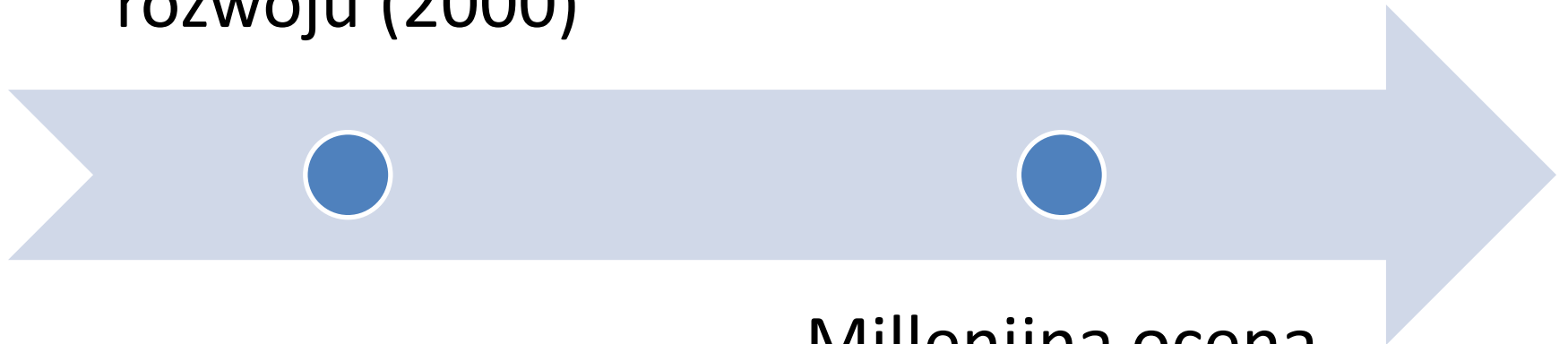
Podójście ekosystemowe a usługi ekosystemowe (mot. 8 pream. Dyr. Strat. Mor.)

Przy zastosowaniu do zarządzania działalnością człowieka podejścia opartego na zachowaniu ekosystemu i jednoczesnym **umożliwieniu zrównoważonego użytkowania zasobów i usług morskich należy dać pierwszeństwo działaniom zmierzającym do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska morskiego Wspólnoty**, do dalszej jego ochrony i zachowania oraz do zapobiegania dalszemu pogarszaniu jego stanu.

Millenium Ecosystem Assessment

Millenijne cele
rozwoju (2000)

Millenijna ocena
ekosystemów
(2001-2005)

Kategorie usług ekosystemowych

- Podstawowe – siedliska, różnorodność biologiczna, fotosynteza i produkcja pierwotna, procesy glebotwórcze, biogeochemiczne (obieg wody, tlenu, azotu, węgla)
- Zaopatrujące – woda, żywność, surowce naturalne (drewno, skóry, włókna), paliwa, leki i substancje do ich produkcji, produkty przemysłowe (tłuszcze, oleje, perfumy, barwniki), zasoby genetyczne,
- Regulacyjne – utrzymanie jakości powietrza, wody, warunków klimatycznych, oczyszczanie ścieków, łagodzenie zdarzeniom ekstremalnym, zapewnienie żyzności gleb i ich ochrona przed erozją, procesy zapyłania, ochrona przed UV, regulacja rozprzestrzeniania się gatunków
- Kulturowe – rekreacja, turystyka, funkcje edukacyjne, wartości estetyczne, doświadczenia duchowe, więzi społeczne itp.

Cele z Aichi

2) Uznanie wartości różnorodności biologicznej

Najpóźniej do roku 2020 wartości różnorodności biologicznej będą włączone do krajowych i lokalnych strategii rozwoju i ograniczania ubóstwa oraz procesów planowania, a także, jeżeli to właściwe, będą włączone do krajowego systemu rachunkowego i systemu raportowania.

14) Odtworzenie i zabezpieczenie ekosystemów dostarczających niezbędne usługi

Do roku 2020 ekosystemy, które dostarczają niezbędnych usług, łącznie z usługami związanymi z wodą, oraz te które wpływają na zdrowie, warunki życia i dobrobyt, są odtworzone i zabezpieczone, biorąc pod uwagę potrzeby kobiet, społeczności rdzennych i lokalnych oraz biednych i bezbronnych.

(44) Dyr.strat.mor. Podstawą programów środków i wynikających z nich działań państw członkowskich powinno być podejście oparte na ekosystemie w zarządzaniu działalnością człowieka oraz zasady, o których mowa w art. 174 Traktatu, w szczególności zasada ostrożności

Zanieczyszczenie środowiska morskiego a usługi ekosystemowe

art. 3 Dyr. Strat. Mor.

„zanieczyszczenie” oznacza spowodowane przez działalność człowieka bezpośrednio lub pośrednio wprowadzanie do środowiska morskiego substancji lub energii, w tym również podmorski hałas będący wynikiem działalności człowieka, które powoduje lub może powodować negatywne skutki, takie jak szkody w żywych zasobach i ekosystemach morskich, w tym utratę różnorodności biologicznej, zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, utrudnienia w działalności morskiej, w tym dla rybołówstwa, turystyki i rekreacji, oraz w innych zgodnych z prawem sposobach korzystania z morza, jak również pogorszenie jakości użytkowanej wody morskiej i zmniejszenie walorów estetycznych lub też – ogólnie – **pogorszenie możliwości zrównoważonego użytkowania zasobów i usług morskich;**

art. 2 Konwencji Helsińskiej

„zanieczyszczenie” oznacza wprowadzenie przez człowieka, bezpośrednio lub pośrednio do morza łącznie z ujściem rzek, substancji lub energii, które mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia człowieka, niszczyć żywe zasoby i morskie ekosystemy, **stwarzać utrudnienie w dozwolonym użytkowaniu morza łącznie z rybołówstwem, pogarszać jakość użytkowanej wody morskiej oraz prowadzić do zmniejszenia walorów rekreacyjnych morza.**

Dobry stan środowiska morskiego

usługi ekosystemowe

(art. 3 Dyr. Strat. Mor.)

dobry stan środowiska” oznacza taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i **gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia,**

Stosowanie zasady przezorności w ochronie środowiska morskiego a podejście ekosystemowe

Art.. 3 ust. 2 Konwencji HELCOM

Umawiające się Strony zastosują zasadę zapobiegania, tzn. podejmą środki zaradcze, kiedy zaistnieją podstawy do przypuszczenia, że substancje lub energia wprowadzona pośrednio lub bezpośrednio do środowiska morskiego mogą stworzyć zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, szkodzić żywym zasobom morskim i ekosystemom, niszczyć jego walory lub **przeszkadzać dozwolonemu wykorzystaniu morza** nawet wtedy, gdy brak jest jednoznacznego dowodu, że istnieje związek przyczynowy między tym wprowadzaniem a jego domniemanymi skutkami

Funkcje podejścia ekosystemowego w morskim planowaniu przestrzennym

- Kryterium oceny prawidłowości sporządzania MPZP
- Kryterium weryfikacji prawidłowości MPZP w ramach zarządzania adaptacyjnego
- Kryterium identyfikacji wystąpienia zanieczyszczenia
- Kryterium identyfikacji dobrego stanu środowiska morskiego
- Kryterium oceny stosowania zasady przezorności

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ